

Duitse boomverzorgers hebben al ruim een kwart eeuw de gewoonte om zich in Augsburg te verzamelen om te discussiëren over de laatste, met name wetenschappelijke ontwikkelingen op boomgebied. Boomzorg was er dit jaar bij.

Auteur: Karlijn Raats

Superschnitzels und Baumwissenschaft

Augsburg Baumpflegetage 2009

Aanwezigen: zo'n vijfhonderd bomenmensen. Voornamelijk Duitse boomverzorgers, boombeheerders en klimmers, een klein percentage Oostenrijkers, Zwitsers, Luxemburgers en drie verdwaalde Amerikanen. Nederlanders? Zo'n twintig, misschien vijftwintig. Die kropen 's avonds bij elkaar rond Superschnitzels und große Pullen Bier in het stadscentrum van Augsburg. Rootbarrier, Van den Berk, Greenmax en BTL Bomendienst stonden op de beursvloer tussen meer dan 70 andere bedrijven. In de grote lezingenzaal was elke drie kwartier een lezing, in kleinere zaaltjes parallelsessies of kleine forumdiscussies.

Vluchtgedrag

Aangezien Boomzorg pas op dag twee arriveerde, lieten we ons bijpraten. Dag één bood een lezingenprogramma dat grotendeels stelde op

bodemproblemen rond kabels en wortels: wat veroorzaakt ondergrondse schade? Dagvoorzitter was medeorganisator en bomenprof Dirk Dujesiefken van het Institut für Baupflege in Hamburg. Wetenschappers van de Ruhr universiteit Bochum traden naar voren. Michael Honds van Urban Tree, specialist op het gebied van groeiplaatsinrichting tussen civieltechnische voorzieningen, was wat teleurgesteld in de geboden content: "De onderzoeksdata waren in een te theoretische setting bij elkaar gezocht. Het was beter geweest als de onderzoekers gegevens uit de praktijk hadden meegenomen in hun onderzoek. Er bestaan veel ondergrondse probleemsituaties die keer op keer voorvallen. Gegevens verzamelen op bij wijze van spreken je eigen universiteits-terrein zet niet echt zoden aan de dijk." Boomverzorgers Willem Koot van Copijn Boomspecialisten vatte een discussie over schade

aan leidingen samen: “Kabels en leidingenexploitanten geven bomen de schuld van schade aan hun voorzieningen. Het is echter onvermijdelijk dat wortels in pijpleidingen gaan zitten. Het zuur van wortels kan door lijm op pijpverbindingpunten dringen. Ook ontstaan minieme scheurtjes in leidingen door verkeersbelasting of druk van de grond. Maar er is slechts een miniem scheurtje nodig om er een haarworteltje in te krijgen. Door de osmotische kracht van de wortel forceert een groeiende wortel zich zo een weg door een pijp heen, maakt niet uit hoe sterk het materiaal is. Lector Streckenbach pleitte ervoor dat de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van kabels en leidingen bij de kabel- en leidingexploitanten zelf ligt door te zorgen voor leidingen die scheurtjesvrij zijn en ook blijven onder verkeersbelasting of gronddruk. Of dat zij in elk geval erkennen dat ze samen met bomenmensen moeten nadenken over een oplossing *voordat* ze een leidingennet gaan leggen in plaats van bomen maar de schuld te geven. Een voorbeeld van een oplossing is het gebruik van kabelbunkers, een betonnen bak rond de leidingen of kabels. Maar dat is vrij duur.” Marc Decker, bosbouw- en bomenspecialist uit Luxemburg, vertelde wat hem boeide aan de gedane onderzoeken: “Ik vond het bijzonder aan de lezing van Streckenbach dat wetenschappers er nog steeds niet achter zijn waarom wortels tussen beton en harde schrale zandlagen kunnen gaan zitten, ook al valt er niets te halen. De aanname is over het algemeen dat deze groeiwortels vluchtgedrag vertonen. De Ruhr universiteit is erachter dat deze wortels niet vluchten, maar waarom zij

dan wel dit gedrag vertonen, is nog niet duidelijk. Spannende ontwikkelingen dus.” Decker, die veel werkcontacten heeft in Duitsland, beaamt dat de Duitse wetenschap de Nederlandse ver voorbij streeft, maar dat het gat met de praktijk *huge* is. Terwijl in Nederland de praktijk voortdurend op zoek is naar praktische productoplossingen en allerhande constructies toepast, ook al zijn hun oplossingen wetenschap-

pelijk niet onderbouwd. Dirk Doornenbal van de Nationale Bomenbank had na de lezing van dr. Sabine Reichwein, die had nagedacht over oplossingen voor ondergrondse problemen door wortels, deze mevrouw aangesproken en gewezen op een in Nederland al toegepast systeem voor een probleem dat zij specifiek besproken had. Haar antwoord: ‘Daar heb ik inderdaad al eens iets over gelezen in een vaktijdschrift. Dat is inderdaad wellicht wel wat, ja.’ Doornenbal: “De Duitse wetenschappers lopen vast voor, maar wij lopen in Nederland op hen voor wat betreft échte oplossingen. Deze zijn dan wel niet wetenschappelijk onderbouwd, maar wel theoretisch onderbouwd. Jammer dat Duitse wetenschappers slecht op de hoogte zijn van ontwikkelingen in de rest van Europa. We hebben met Reichwein afgesproken om te praten over eventuele samenwerking. Praktijk en wetenschap kunnen hand in hand gaan. Dat wordt interessant.”

Bonsai leads the way

Ook was er informatie over het afvangen van regenwater en het ter plekke brengen ervan door watervasthoudende grond in te brengen rond bomenkluiten. Niets nieuws onder de zon voor Pieter van Uden, European Tree Technician en boombeheerder bij de gemeente Sint Michielsgestel. Hij vergezelde de redactie van Boomzorg op deze reis naar aanleiding

van de prijsvraag van vorig jaar voor het kiezen van onze bladnaam. "Ik kweek in mijn vrije tijd Bonsai-bomen en geef er cursussen in. In Japan weten Bonsai-kwekers al honderden jaren hoe ze een boom optimaal kunnen laten groeien in een bloempotje. Om het water vast te kunnen houden, maken zij sinds jaar en dag gebruik van een mengsel grove gesteente met daartussen klei die voeding opneemt en afgeeft aan de boom. Het huidige boomgranulaat is hetzelfde. Eigenlijk kunnen stadsboomverzorgers en –beheerders heel wat leren van Bonsai-boomkwekers."

Boom en mens

Bomenprof Rolf Kehr praatte dag twee, die ging over de interactie tussen bomen en mensen, aan elkaar. Inleidende, nogal algemene lezingen bespraken de voordelen van stadsbomen voor mensen en hoe mensen reclame kunnen maken voor bomen. Gerard Bodewes van International Tree Service was enthousiast over een lezing over allergieën door insecten en micro-organismen in bomen, die onder meer vertelde van welke dieren bekend is dat ze allergische reacties veroorzaken en wat voor soort goed- en kwaadaardige schimmels rond bomen huizen. Bodewes vertelt: "De lectoren hadden het onder andere over epiphyten. Interessant vond ik het om te horen dat sommige epiphyten alleen op zwakke bomen groeien. Door de aanwezigheid van hen kun je soms dus een vitaliteitsprobleem vaststellen. Dat kan handig zijn bij VTA-controles. Ook vertelden ze dat epiphyten een enigszins negatief effect kunnen hebben op de assimilatie doordat ze de chlorofyl-cellen bedekken. Grappige informatie was dat hondenplas epiphyten doodt. Vervolgens stond er een boze boomverzorgster uit Berlijn op die claimde dat rondpissende honden niet neer-

gezet moeten worden als held, want dat hondenuis de stikstof producerende ondergrondse bacteriën die bij robinia's haren doodt en 'Berlijn was al heel wat robinia's armer door die rotbeesten'."

Poppen aan het dansen

Dat stadsbomen in een veranderende maatschappij moeten zien te overleven kwam naar voren uit een verhandeling over het toenemende glasvezelnetwerk voor internet in woonwijken. Professor Geyer maakte wat reclame voor het digitale zoeken selectieprogramma Centrale Gehölzdatenbank Ginkgo, er werden wat praktische boomverzorgingstips aan de hand gedaan voor als je enerzijds de klant – lees de burger – tegemoet wilt komen en toch je boom goed wilt beheren en een en ander trok aan het publiek voorbij over bomen in klimparken. Pieter van Uden zat in de zaal toen Prof Thieme-Hack van de Hogeschool in Osnabrück uitweidde over het consequent bijhouden van de waarde van al je bomen in een boekhouding. Normaal gesproken taxeer je een boom pas als de poppen aan het dansen zijn, maar Thieme-Hack wil iedere seconde weten wat hij aan monetaire waarde in zijn bestand heeft. Van Uden: "Zo'n systeem is niet zo interessant voor mij als boombeheerder. Hij noteert met zijn bedrag- en afschrijvingssysteem een papieren waarde, maar die kun je op geen enkel moment verzilveren, omdat je je bomen toch niet gaat verkopen. En als er wat gebeurt, moet je je boom sowieso alsnog laten taxeren."

Een parallelezing in een kleinere zaal over waar de grens ligt voor acceptabele klimrisico's zette Wim Koot van Copijn aan het denken: "Checklists zouden eigenlijk verplicht moeten zijn. Helaas zijn ze dat niet en zijn ze ook niet uniform. Er bestaan klimchecklists voor industri-

eel klimmen, alpine klimmen en boom klimmen. Verder heeft de Merrist Wood-opleiding een voor boom klimmen geschikte checklist voortgebracht, maar die is weer erg omslachtig en niet praktisch in gebruik. Hopelijk wordt hier in de bomenwereld nog iets op gevonden, want zoals de lezer vertelde, is je eigen veiligheid maakbaar. Je hebt hem zelf in de hand."

Shigo rules

Shigo is volksheld in boomverzorgend Duitsland. De helft van de lectoren nam zijn naam in de mond en dag drie trapte af met een soort eerbetoon aan de man die de Baumpflegetag op poten zette en sinds precies een kwart eeuw boomverzorgers anders liet snoeien door een revolutionair nieuw inzicht over hoe uit compartimenten bestaande bomen hun wonden herstellen met een afgrenzingsysteem. Ook werd boomchirurgie in een klap uit zijn functie ontheven door de aantoning dat boomwonden niet kunnen genezen, maar dat de boom ze enkel kan overgroeien. Hoogtepuntje aan het begin van de lezing was een stukje bandopname met de stem van de halfgod onder de bomenprofs uit een van zijn voordrachten.

Voorts waren er lezingen over onder meer de diagnose en behandeling van bastverkleuringen bij stadsbomen, over het nut van oud en dood hout en tot slot een huzarenstukje over de Acer pseudoplatanus, boom van het jaar.

Boomspecialist Jan Willem de Groot, organisator van de Nederlandse Boominfodag die dit jaar in november in Venlo is: "Dit jaar waren er wat minder nieuwe ontwikkelingen dan vorig jaar. Maar het is goed om hier te zijn, iedereen weer eens te spreken en banden aan te halen."